

STATISTIKANÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Tallinn

30.03.2022, nr 10-1/22/007sn

Algus kell 14.00, lõpp 17.00

Juhatas Urmet Lee

Protokollis Kristi Saava

Osalesid Urmet Lee, Veiko Tali, Allan Puur, Hede Sinisaar, Kätlin Weinzierl, Marko Udras, Ott Velsberg, Sven Kirsipuu, Pille Lehis

Puudusid Üllar Jaaksoo, Marko Gorban

Kutsutud:

Eesti Panga statistikaosakonna juhataja Jaanus Kroon

Riigikantselei strateegiadirektori asetäitja Dmitri Burnašev

Statistikaameti peadirektori asetäitja Kaie Koskaru-Nelk

Statistikaameti finantsjuht Ave Sepik

Statistikaameti rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakonna juhataja Heidy Roosimägi

Statistikaameti majandus- ja keskkonnastatistika osakonna juhataja Ivar Pae

Statistikaameti rahva ja eluruumide loenduse projektijuht Liina Osila

Statistikaameti partnerlussuhete tiimijuht Jaana Tael

Päevakord

1. Riikliku statistika rahastamisskeem ning rahalised lisavajadused 2023. ja järgnevatel aastatel
2. Statistikaalvaldkondade hetkeseis:
 - a. majandus- ja keskkonnastatistika
 - b. rahvastiku- ja sotsiaalstatistika
3. Ülevaade rahvaloenduse seisust
4. Riikliku statistika programmi 2021. aasta aruanne
5. Statistikanõukogu 2021. aasta aruanne

1. Riikliku statistika rahastamisskeem ning rahalised lisavajadused 2023. ja järgnevatel aastatel

Urmet Lee andis ülevaate 2023. ja järgnevate aastate eelarvetaotluse lähtekohtadest. Toimub uue arengukava koostamine. Riigi eelarvestrateegia (RES) ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) taotlus on kõigi peamiste strateegiliste valikute eeldus. RES taotluse rõhk on põhinäitajate kvaliteedi hoidmisel, õigusaktidest tulenevate nõuete säästlikul ja tõhusal täitmisel ning toodetava statistika pakkumisel senisest paindlikumal ja tarbijate vajadusest lähtuval viisil. Fookuses on ka IKT turvariskide maandamine ning statistikatöö vahendite haldamine ja kaasajastamine. Samuti on oluline panustada registrite ja neis olevate andmete korrastamisse.

Arutelu

Sven Kirsipuu: Lisataotluse summa tuleks kindlasti esitada kogusummana ühes taotluses, kuna RM-i [rahandusministeeriumi – *toim*] haldusalas on kokku tulemas mitu taotlust ja ühe asutuse lõikes ei saa taotlust mitmeks osaks jagada. Vastasel korral ei pruugi see kvalifitseeruda.

Veiko Tali: Täpsustuseks, tegemist pole ju uue rahastusmudeliga, vaid küsitakse lisarahastust.

Urmet Lee: Selle taotluse puhul rahastusmudel is muudatusi hetkel ei ole tehtud, samuti jääb samaks omatulu osa. Omatuludega kaetakse tellimustöödega seatud otsekulud. Taotluse aluseks olevat kulumudelit on uuendatud. Uue rahastusmudeli tegemine taustal käib ja tänase seisuga ei ole see veel esitlemiseks piisavalt küps.

Veiko Tali: Rahataotluse kohta ... kas registrid jäävad korratuks? Mis edasi tehakse? Kas mitte registrid korda teha ja muid kulusid kokku hoida?

Urmet Lee: Taotleme baasrahastust registriandmete kvaliteedi ning kättesaadavuse parendamiseks, hetkel kaetud RRF [taaste- ja vastupidavusrahastu –*toim*] projektist.

Hede Sinisaar: Toetuse otsimine valdkondade ühishuvile teiste ministeeriumi asutuste tasemel, kelle haldusalas on vajadus läbi lisarahastuse saavutatava kvaliteetsema/asjakohasema statistika järele.

Kaie Koskaru-Nelk: Plaan on saata valdkondlike lisataotluste informatsioon ülevaatamiseks seotud osapoolteks olevatele ministeeriumite kantsleritele ning küsida nende toetust.

Hede Sinisaar: Täpsustuseks, registrite korrastamise taotluse rida on otsene statistikaga seotud kulu, kuna andmed ei ole kvaliteetse statistika tootmiseks kõlbulikud ning neid on vaja väärindada.

Allan Puur: Täpsustada, mida andmete virtualiseerimine endast kujutab.

Urmet Lee: Andmete virtualiseerimise taga on spetsiifiline tarkvaralahendus, mille litsentsi uuendamine iga-aastaselt on oluliselt kulukam kui tellida ühekordselt pikemaks ajavahemikuks.

Sven Kirsipuu: On oluline, et taotlemisel oleks kirjeldatud ka alternatiivsed stsenaariumid või nende puudumine.

Ott Velsberg: Kindlasti tuleks taotluses välja tuua ja kirjeldada lisarahastuse mõjupool.

OTSUSTATI:

1.1. Info võeti teadmiseks.

2. Statistika valdkondade hetkeseis

a. majandus- ja keskkonnastatistika

Ivar Pae andis ülevaate majandus- ja keskkonnastatistika osakonna (MKSO) ülesehitusest, vastutusalast ning tegemistest. Kogu Statistikaameti statistikatoodangust teeb MKSO 2/3 kõigist statistikatöödest ja üle poole ca 3000 näitajast. Osakond jaguneb üheksaks tiimiks:

- tootjahindade tiim
- tarbijahindade tiim
- makromajanduse tiim
- keskkonna tiim
- põllumajanduse tiim
- väliskaubanduse tiim
- palga ja tööturu tiim
- ettevõtluse tiim
- energeetika, turismi, transpordi ja IT tiim

Järgitakse põhimõtteid, milleks on ühised väärtused, tulemusele orienteeritus, koostööle ja efektiivsusele suunatus. Regulaatiivselt on suur enamik otsekohalduvad määrused. Osakonna 2021. aasta eesmärgid said üldiselt saavutatud. Käesoleva aasta eesmärgid on samad: täidame lubadused, mille oleme välja öelnud. Rõhk on väljundnäitajate kvaliteedi tagamisel ja harmoneerimisel. Fookuses on tarbijate rahulolu, organisatsiooni motivatsioon ning vastavalt ajakavale statistika töövahendite arendustega tegelemine. Valdonna ees seisvad väljakutsed nõuavad terve makromajanduse ja valitsussektori rahandusvaldkonna uuesti ülesehitamist. Investeeringuid kavandame seni puuduvate võimaluste loomiseks ning sisu- ja tehnoloogiaspetsialistide palkamiseks.

Arutelu

Veiko Tali: Mis on makrostatistika ülesehitamise taga?

Ivar Pae: Hetkel praktiliselt puuduvad makrostatistika tegemisel tehnoloogilised vahendid, kasutatakse Excelit ja palju on käsitööd. Tahame hakata liikuma kahes valdkonnas: valitsemissektori rahandus ja SKP, mille puhul oleks vajalik arendada kaasaegsed töövahendid statistika ja andmete valdkondadevahelise ülekande automatiseerimiseks.

Veiko Tali: Lähtudes valdkonnast, mis on lühiajalises, keskmises ja pikas perspektiivis kõige suuremad väljakutsed ja projektid, millega tegeleda?

Urmet Lee: Siiani pole majandus- ja keskkonnastatistika valdkonna arendamiseks investeeringuid tehtud. Lühiajalises ja keskpikas perspektiivis püüame üldse pakkuda piisavalt hea kvaliteediga väljundit ja pikas vaates mõtestatult üle vaadata valdkonna areng, väljundid ja pakutav lisandväärtus.

Veiko Tali: Millisel moel ja kuidas hinnatakse väljundnäitajate kvaliteedi taset?

Ivar Pae: Varasemalt on räägitud, et peavad olema ühesugused kvaliteedinäitajad. Plaan on kasutada määrustest tuleneva kvaliteedikontrolliga sama formaati.

Veiko Tali: Täiendav küsimus makrostatistika kohta: mis on uutest töövahenditest saadav mõõdetav tulemus?

Ivar Pae: Kindlasti saab statistika olema täpsem, tagatud on andmete konsistentsus ning käsitsi andmete ülekandmise automatiseerimisest tulenev ajaline võit. Samuti ei võimalda praegused vahendid kaasas käia statistika kompleksuse suurenemise ja kiirema avaldamise nõuetega.

OTSUSTATI:

2.1. Info võeti teadmiseks.

b. rahvastiku- ja sotsiaalstatistika

Heidy Roosimägi andis ülevaate rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakonnast ning selle tegevustest. Statistikaametis on kaks analüüsiosakonda, millest üks katab majandus- ja keskkonnastatistika (MKSO) ning teine rahvastiku- ja sotsiaalstatistika (RSO) valdkonna. RSO vastutab oma valdkonnas riikliku statistika tegemise vajaduste täpsustamise, statistilise analüüsi ja hindamise eest. Osakond teeb ja arendab isiku- ja leibkonnapõhist statistikat seitsmes valdkonnas:

- heaolu
- tööelu
- rahvastik (sh eluruumid)
- turism
- haridus
- infotehnoloogia leibkonnas
- kultuur

Kokku toodetakse ca 1000 väljundnäitajat. Põhinäitajad on inimeste elujärg, rahvastiku kestlikkus, põlvkondade haritus ja teadlikkus. 2022. aasta peamisteks tegevussuundadeks on 1) rahastuse ja väljundnäitajatega tegelemine, 2) protsesside jälgimine ja kompetentsi tekitamine osakonnas, 3) meetodikate parendamine ja tootearendus. Järgmiste aastate peamised eesmärgid on Euroopa rahvastikustatistika raammääruse (ESOP) ühtlustamine ja sotsiaalstatistikaga kooskõlla viimine, tehnoloogia arendustööd ja asjatundlikkuse kasvatamine.

ESOP on pikaajaline ja kõikehõlmav õiguslik alus Euroopa ühtlustatud rahvastikustatistika tootmiseks alates 2026. aastast ning selle eesmärk on pakkuda statistikat paindlikumalt, lähtudes kasutajate detailsematest ja ühtlustatud vajadustest. Määruse väljatöötamine käib – paljud detailid on veel lahtised ning rakendamise ja harmoniseerimise ulatus on veel paika panemata. Võimalikel stsenaariumitel on kokku seitse astet.

Toimub kogumis- ja andmehõivealaste muudatuste juurutamine, võimaldades vajalikku infot kiiremini ja paindlikumalt koguda. Statistika avaldamine tuleb ümber korraldada seoses uute määruste tulekuga ning tarbijate vajaduste muutumisega. Suund on liikuda tabelipõhisest statistika avaldamisest interaktiivse avaldamise suunas.

Arutelu

Allan Puur: Tundub, et ESOP on protsessi alguses ja on palju lahtisi otsi, EL-i riikides on andmekorraldus erinev põhjast lõunasse ja idast läände. Subjektiivse tunnetuse põhjal, kuhu võiks tulla kompromiss rakendamise ja harmoniseerumise osas?

Heidy Roosimägi: Praeguste EL-i töörühmade kohtumiste põhjal saab see olema kuskil keskel (st midagi muutub ja midagi jääb endiseks). Riigiti soovitakse erandeid. Hetkel toimub riigisiselt skoobi paika panemine, baasaktid on tutvumiseks ministeeriumitele laiali saadetud. Aprilli keskpaigaks loodetakse saada tagasisidet võimalike vajaduste ja seisukohtade kohta. Üldist ja täielikku harmoniseerimist pigem ei toetata.

Hede Sinisaar: Suur risk sotsiaalstatistika poolel on uued teemad, uus raammäärus ja sellest tulenev kasvav põimitus teiste valdkondadega. Sotsiaalstatistika maht on selgelt suurenemas, sellest tingituna ei saa enam kõiki uuringuid registripõhiselt teha. Isikuküsitluste vajadus ja maht suurenevad, see jällegi vajab lisarahastust. Euroopa Komisjonist ja Eurostatist tuleva sotsiaalstatistika nõude maht on tõusvas trendis.

Veiko Tali: Kas on statistikavaldkondi, kus maht väheneb?

Hede Sinisaar: Ei ole. On tehtud küll ettepanekuid valdkondade liitmiseks, kuid teoks pole need saanud.

Urmet Lee: Siiski on Eurostati info põhjal käimas optimeerimisvõimaluste otsimine, nt tervise ja keskkonna / säästva arengu valdkondades.

Allan Puur: Kas sain õigesti aru, et silmast silma küsitlusi ametis enam läbi ei viida, vaid kasutatakse telefoni- ja veebipõhist küsitlust?

Heidy Roosimägi: Põhiuuringu puhul hetkel silmast silma info kogumist ei ole.

Allan Puur: Esitluses oli viide vajadusele interaktiivsemate andmeesitlusviiside järele. Ega see ei tähenda seniste tabelipõhiste esitlusviiside kadumist, vaid tuleb juurde täiendav esitlusmoodus?

Heidy Roosimägi: Põhinäitajad jäävad, osa vähemkasutatavat väljundinfot on plaan koondada. Interaktiivne esitlusviis on tingitud osa tarbijate vajaduste suuremisest.

Urmet Lee: Vajalik on aru saada, mis näitajad on olulised kaugeleulatuvate ühiskonda puudutavate ja regulatiivsete otsuste tegemisel, olguigi et vahetuid tarbijaid konkreetse näitaja puhul võib olla ainult mõni.

OTSUSTATI:

2.2. Info võeti teadmiseks.

3. Ülevaade rahvaloenduse seisust

Rahvaloenduse projektijuht Liina Osila andis ülevaate rahva ja eluruumide loenduse hetkeseisust.

Viimasel loendusel kasutati kombineeritud meetodit: registripõhine loendus + valikuuring. Viimasega on jõutud andmekogumise lõpuni. Juhuvalimisse kuulus üle 40 712 aadressi. Kõigi juhuvalimisse kuulunud aadressidega kontakteeruti vastavalt meetoodikale.

Küsitlus oli jaotatud kahte etappi: 1) veebiküsitlus 28.12.2021–22.01.2022 ja 2) telefoniintervjuud juhuvalimi aadresside elanikega 01.02.2022–28.02.2022. Küsitlusperioodil oli kaasatud üle 200 ajutise töötaja (küsitlajad, klienditoe konsultandid, andmetöötajad), eelmisel loendusel oli neid üle 2000.

Reklaamikampaaniad olid jaotatud kolme etappi. Esimeses etapis kutsuti inimesi üles korrastama oma andmeid registrites, teises kutsuti osalema e-loendusel ning kolmas oli tänukampaania etapp. Meediakampaania eesmärgiks oli jõuda võimalikult paljude inimesteni, ja see ka õnnestus. Lisaks tehti palju suunatud tegevusi kohalikes lehtedes, venekeelsetes foorumites, jagati flaiereid ja tehti koostööd huvirühmadega (näiteks raamatukoguhoidjate ühinguga, korteriühistute liiduga jne).

Loendus möödus suuremate probleemideta. Hea oli see, et riskid olid ettevalmistuste käigus välja selgitatud ja läbi olid mõeldud ka riskide maandamise meetmed. See andis võimaluse kiiresti lahendusteni jõuda.

Rahvaloendus pole veel lõppenud, käimas on registripõhise loenduse tegevused: andmehõive ja kontroll, algamas on kogutud andmete töötlus. Registripõhises loenduses kasutatakse 32 registri andmeid kokku enam kui 130 andmestiku ulatuses. Andmeid hakatakse avaldama 1. juunil. Kokkulepitud näitajad edastatakse Eurostati märtsis 2023. Väljundi konfidentsiaalsuse tagamiseks kasutab amet Cell Key (CK) meetoodikat, kus isiku tuvastamist võimaldavate andmete maskeerimiseks kasutatakse nn müra.

Arutelu

Allan Puur: Kuidas ja millis(t)e meetoodika(te) alusel tehakse korrekture elukoha aadresside osas?

Liina Osila: Vastus täpsustatakse meetoodikutega konsulteerides ja edastatakse e-posti teel.

Allan Puur: Kuidas avaldatakse loendustulemusi? Kas avaldatavad andmed on võrreldavad eelmise rahvaloenduse tulemustega?

Liina Osila: Jah, lähtutud on põhimõttest, et andmed oleksid võrreldavad.

Hede Sinisaar: Oleks hea, kui kogutakse kogemusi ja infot loenduse läbiviimise kohta, millest järgmisel korral õppida ja juhendada, ning võimalusel võiks neid ka teiste asutustega jagada.

Urmet Lee: Meeskond koostab jooksvalt järelhindamist, dokumenteerib tulemused ja teeb need kättesaadavaks.

OTSUSTATI:

3.1. Info võeti teadmiseks.

4. Riikliku statistika programmi 2021. aasta aruanne

Käesolev aruanne saadetakse Statistikanõukogu liikmetele teadmiseks.

OTSUSTATI:

4.1. Info võeti teadmiseks.

5. Statistikanõukogu 2021. aasta aruanne

Urmet Lee tegi ettepaneku aruande struktuuri ja aasta jooksul käsitletud teemade kohta, samuti esitles aruande koostamise ajakava. Arutelu käigus koguti ettepanekuid aruande peamiste sõnumite kohta.

Aruanne tuleb kinnitada aprilli lõpus ning esitada rahandusministrile.

Veiko Tali: Punktid on asjakohased. Siiski tuleks lähtuda ka eelnevate aastate aruannetest ning hoolitseda selle eest, et see kannaks sõnumit.

Hede Sinisaar: Eraldi teemana tuleks käsitleda kriisidest tuleneva kiireloomulise statistika tootmist.

OTSUSTATI:

5.1. Info võeti teadmiseks, lähtutakse väljapakutud ajakavast.

LISAD:

1. Statistikanõukogu 30.03.2022
2. Majandus- ja keskkonnastatistika osakonna (MKSO) ülevaade
3. Rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakonna (RSO) ülevaade
4. Esitlus „Ülevaade rahvaloenduse seisust“

(allkirjastatud digitaalselt)

.....

Urmet Lee

.....

Kristi Saava